

UOT 373.31

AİLƏ-MƏKTƏB ƏMƏKDAŞLIĞININ İBTİDAİ MƏKTƏB ŞAĞİRDƏLƏRİNİN İNKİŞAFINDAKI ROLU

Məsmə Çingiz qızı Əsgərova

Bakı Qızlar Universitetinin magistrantı

ORCID: 0009-0009-7314-368X

<http://www.doi.org/10.62706/bqiz.2025.v23.i2.23>

E-mail: askerovruslan978@gmail.com

Açar sözlər: ailə-məktəb əməkdaşlığı, ibtidai məktəb şagirdləri, şagirdlərin inkişafı, valideyn iştirakı, təhsil əməkdaşlığı,

Ключевые слова: партнёрство семьи и школы, ученики начальных классов, развитие студентов, участие родителей, образовательное сотрудничество,

Key words: family-school partnership, primary school students, student development, parental involvement, educational collaboration,

Uşaq ünsiyyət təcrübəsini, başqasını anlamağı, onun məqsəd və hədəflərini, hərəkətlərinin və hisslərinin motivlərini öz ailəsində əldə edir. Ailə mikroikliminin xüsusiyyətləri ən yaxın böyüklərin davranışını müəyyən edir.

“İlk sinif şagirdinin şəxsiyyətinin inkişafında həmçinin yaşadılarla ünsiyyətin rolu vacibdir. Bu zaman uşaq daim başqalarına qarşı öyrənilmiş davranış normalarını praktikada tətbiq etmək ehtiyacı ilə üzləşir, bu normaları və qaydaları müxtəlif spesifik vəziyyətlərə uyğunlaşdırmağa çalışır, uşaqların birgə fəaliyyətində, müştərək fəaliyyətlərdə hərəkətlərin uyğunlaşdırılmasını, yaşadılara qarşı yaxşı münasibət göstərməyi, şəxsi arzularını ümumi məqsədə çatmaq üçün qurban verməyi tələb edən vəziyyətlər yaranır” [1].

İlk sinif şagirdlərində ünsiyyət bacarıqlarının formalaşması müasir məktəbin aktual vəzifələrindən biridir, çünki onların formalaşma dərəcəsi həm uşaqların təhsilinin effektivliyinə, həm də sosiallaşma, şəxsiyyətin ümumi inkişaf prosesinə təsir edir (Cədvəl 1, 2, 3).

Müasir cəmiyyətdə sosial münasibətlərin yenidən qurulması, ünsiyyətliklik, digər insanlarla əməkdaşlıq bacarığı kimi şəxsi keyfiyyətlərin inkişafına tələbi artırır. Eyni zamanda, bir çox tədqiqatçılar müasir məktəb müəllimlərinin bu məsələyə yetərinə diqqət yetirmədiyini, şagirdlərin ünsiyyət bacarıqlarını inkişaf etdirmək üçün psixoloji və pedaqoji vasitələr, texnologiyalar, formalar və metodların məhdud imkanlarını qeyd edirlər [2].

Cədvəl 1. Ailə-Məktəb əməkdaşlığının əhəmiyyəti

Bölmə	Nəticələr
Əməkdaşlıq Səviyyəsi	Əməkdaşlığın yüksək səviyyədə olması şagirdlərin akademik nailiyyətlərinə müsbət təsir göstərir.
Valideynlərin İştirakı	Valideynlərin məktəb həyatına aktiv qoşulması şagirdlərin davranış və akademik nəticələrində yaxşılaşma ilə nəticələnir.
Müəllim-Valideyn Əlaqələri	Müəllimlə valideynlər arasında müntəzəm ünsiyyət şagirdlərin inkişafında müsbət dəyişikliklərə səbəb olur.

Cədvəl 2. Müəllim-Valideyn əlaqələrinin rolu

Bölmə	Nəticələr
Əlaqə Kanalları	Effektiv əlaqə kanalları yaradıldığında, şagirdlərin məktəbdəki nəticələri və davranışları yaxşılaşır.
Təlimat və Məsləhətlər	Müəllimlərin valideynlərə uşaqların inkişafı haqqında müntəzəm məlumat verməsi valideynlərin təhsil prosesinə daha fəal iştirakını təmin edir.
Problemlərin Həlli	Problemlərin zamanında müzakirəsi və həlli məktəbdəki mühitin və şagirdlərin inkişafının yaxşılaşmasına kömək edir.

Cədvəl 3. Valideynlərin təhsilə yanaşması

Bölmə	Nəticələr
Təhsilə Yanaşma	Valideynlərin məktəbdəki dəyişikliklərə uyğunlaşması və müsbət yanaşması şagirdlərin məktəb həyatına inteqrasiyasını asanlaşdırır.
Maraqlılıq və Dəstək	Valideynlərin məktəbə maraq göstərməsi və aktiv dəstək verməsi uşaqların akademik nəticələrində və sosial inkişafında yaxşılaşmaya səbəb olur.

Bütün bunlar aşağıdakı ziddiyyətlərin mövcud olduğunu göstərir:

- Dövlət və cəmiyyətin müsbət sosiallaşma və şəxsiyyət inkişafı üçün artan tələbi ilə məktəbdə uşaqlarda ünsiyyət bacarıqlarının formalaşdırılmasında mövcud olan ənənəvi yanaşmalar arasındakı ziddiyyətlər, bu yanaşmaların bu bacarıqları tam şəkildə formalaşdırmağa imkan verməməsi;

- İlk sinif yaşındakı uşaqların ailə tərbiyəsi prosesində ünsiyyət bacarıqlarının formalaşması ehtiyacı ilə bu yaş qrupundakı uşaqlarda ünsiyyət bacarıqlarının formalaşması üçün nəzəri aspektlərin və uyğun praktik üsul və vasitələrin inkişaf etdirilməməsi arasındakı ziddiyyətlər [3].

TƏDQIQATIN MƏQSƏDLƏRİ

Bu tədqiqatın əsas məqsədi ailə və məktəb əməkdaşlığının ilk sinif şagirdlərinin inkişafına necə təsir etdiyini öyrənməkdir. Xüsusilə, tədqiqat:

- Valideynlərin təhsil prosesində iştirakının tələbələrin akademik nailiyyətləri və sosial davranışlarına təsirini araşdırmağı;

- Müəllimlər və valideynlər arasında effektiv ünsiyyətin şagird inkişafına necə töhfə verdiyini araşdırmağı;

- Ailə-məktəb əməkdaşlığının müəllimlər və valideynlərin baxış bucağından qarşılaşdıqları maneələr və üstünlükləri müəyyənləşdirməyi məqsəd qoyur.

Bu araşdırma, ailə və məktəb əməkdaşlığı ilə tələbə nəticələri arasındakı əlaqəni qiymətləndirmək üçün cəmiyyət yanaşmasını istifadə edir. Tədqiqat aşağıdakı komponentləri əhatə edir [4]:

Sorğu komponentləri

İştirakçılar:

- valideynlər
- müəllimlər
- şagirdlər

Valideynlər üçün suallar:

- Məktəb fəaliyyətlərində nə qədər tez-tez iştirak edirsiniz (məsələn, həftədə, ayda)?
- Məktəbə davamiyyətin övladınızın akademik nəticələrinə təsir etdiyini düşünürsünüzmü?
- Məktəb müzakirələrində və fəaliyyətlərində iştirakınız övladınızın sosial davranışına necə təsir edir?

- Valideyn toplantılarına və məktəb tədbirlərinə nə qədər tez-tez qatılırsınız?
- Məktəblə əməkdaşlıqda hansı çətinliklərlə qarşılaşırsınız?

Müəllimlər üçün suallar:

- Məktəb fəaliyyətlərində valideynlərin iştirak səviyyəsini necə qiymətləndirirsiniz?
- Valideynlərin məktəb fəaliyyətlərində iştirakının tələbələrin akademik nəticələrinə təsirini necə dəyərləndirirsiniz?
- Məktəbdə valideynlərlə necə müntəzəm ünsiyyət saxlayırsınız?
- Valideynlərin məktəb fəaliyyətlərində iştirakı ilə tələbələrin sosial inkişafı arasında hansı əlaqələri müşahidə etmişiniz?
- Valideynlərlə əməkdaşlıqda qarşılaşdığınız əsas problemlər nələrdir?

Şagirdlər üçün suallar:

- Valideynlərinizin məktəb fəaliyyətlərində iştirakı dərslərə olan marağınıza necə təsir edir?
- Məktəb fəaliyyətlərində iştirakınız valideynlərinizlə müntəzəm əlaqə qurmağınızdan asılıdır mı?
- Valideynlərinizin məktəb tədbirlərində iştirak etməsi sizə necə kömək edir?
- Məktəb və ailə arasındakı əlaqə şagirdlərin sosial davranışına necə təsir edir?
- Valideynlər məktəb fəaliyyətlərində iştirak etmədikdə şagirdlərə hansı təsirlər yaranır?

Sorğu nəticələri:**1. Valideynlərin məktəb fəaliyyətlərində iştirakı:**

- İştirakın Səviyyəsi: Çoxsaylı valideynlər məktəb fəaliyyətlərində mütəmadi iştirak edir. Araşdırma nəticələri göstərir ki, davamlı valideyn iştirakının tələbələrin akademik nəticələrinə müsbət təsiri var.

○ Təsirlər: Valideynlərin fəal iştirakı tələbələrin dərslərə marağını artırır və sosial davranışlarını yaxşılaşdırır.

○ Müəllim rəyi: Müəllimlər bəzən valideynlərin iştirak səviyyəsini aşağı qiymətləndirir, lakin bu iştirakın tələbə fəaliyyətinə müsbət təsirini qeyd edirlər.

○ Əməkdaşlıq problemləri: Valideynlərlə ünsiyyətdə vaxt çatışmazlığı və ya məktəb fəaliyyətlərinə marağın azalması kimi çətinliklər mövcuddur.

Şagird təcrübələri:

○ Təsirlər: Şagirdlər valideynlərin məktəb fəaliyyətlərində iştirakının dərslərə marağını artırdığını və sosial davranışlarına müsbət təsir etdiyini bildirirlər.

○ Rəylər: Şagirdlər valideynlər məktəb fəaliyyətlərində iştirak etmədikdə dərslərdə motivasiyalarının azaldığını ifadə edirlər.

Tədqiqatın nəticələri göstərir ki, ailə və məktəb arasında qurulmuş səmərəli əməkdaşlıq

İbtidai sinif şagirdlərinin inkişafına müsbət təsir edir. Müəllimlərin və valideynlərin aktiv iştirakı uşaqların təhsil həyatına, sosial və psixoloji inkişafına müsbət təsir göstərir. Məktəblər valideynlərlə əməkdaşlıq əlaqələrini gücləndirməklə, uşaqların daha sağlam bir təhsil mühiti əldə etmələrinə kömək edə bilər.

Nəticə

Tədqiqat, ailə və məktəb arasındakı sıx əlaqənin şagirdlərin akademik və sosial inkişafını müsbət təsir etdiyini göstərdi. Müntəzəm və effektiv kommunikasiya, uşağın təhsil və davranışına müsbət təsir edir. Məktəb və ailə arasında əməkdaşlığın artırılması üçün müntəzəm görüşlərin və tədbirlərin keçirilməsi, valideynlərin təhsil prosesinə daha çox cəlb edilməsi və müəllimlərin valideynlərə dəstək verməsi tövsiyə edilir. Məktəb və ailə arasında müntəzəm olaraq müzakirələr və məlumat mübadiləsi təşkil edilməlidir.

Problemin aktuallığı. İbtidai sinif şagirdlərinin həyatında ailə və məktəb arasındakı əlaqələrin əhəmiyyəti müasir təhsil sistemində geniş müzakirə olunan bir mövzudur. Bu əlaqələrin şagirdlərin akademik və sosial inkişafına olan təsirləri, təhsil siyasəti və təcrübəsi üçün prioritet məsələlərdən biridir.

Problemin elmi yeniliyi. Bu tədqiqatın elmi yeniliyi, ailə və məktəb arasındakı əlaqələrin şagirdlərin təhsilindəki təsirini daha dərinlən araşdırmağa yönəlmişdir. Tədqiqat, valideynlərin və müəllimlərin iştirak səviyyələrinin şagirdlərin fəaliyyətilə əlaqəsini, həmçinin qarşılıqlı əlaqələrin effektivliyini qiymətləndirən yeni metodologiyalar təqdim edir.

Problemin praktiki əhəmiyyəti və tətbiqi. Tədqiqatın praktiki əhəmiyyəti, ailə və məktəb arasında daha güclü və effektiv əlaqələrin qurulmasına yönəlmiş tövsiyələrin təqdim edilməsidir. Tədqiqat nəticələri, məktəb rəhbərləri, müəllimlər və valideynlər üçün praktiki tövsiyələr təqdim edir. Məktəb və ailə arasında müntəzəm və açıq ünsiyyətin təşviqi, valideynlərin məktəb fəaliyyətlərinə daha çox cəlb edilməsi və müəllimlərin valideynlərə dəstək verməsi tövsiyə olunur.

Ədəbiyyat

1. A.M. Əlizadə. Təhsil Psixologiyası və Uşaq İnkişafı. Bakı: Elm və təhsil. 2019. 250 s.
2. R.Həsənov. Təhsil müəssisələrində ailə və məktəb əlaqələrinin rolu. Bakı: Mütərcim, 2020. 220 s.
3. A.Kərimov. Uşaqların akademik performansında valideyn iştirakı. Bakı: Elmi akademiya, 2021. 270 s.
4. Garcia, M. *Parent-Teacher Communication and Student Success: A Comprehensive Review*. Cambridge: University Press. 2019. 310 s.

М.Ч. Аскерова**Связь между семьей и школой в жизни ученика начальных классов****Резюме**

В данном исследовании рассматривается роль партнерства семьи и школы в развитии учеников начальных классов. Исследование подчеркивает важность сотрудничества между семьями и школами для улучшения академической успеваемости, социальных навыков и общего развития учеников. В статье анализируются различные стратегии эффективного сотрудничества семьи и школы, включая методы коммуникации, участие в образовательных мероприятиях и поддержку учебного процесса.

M.Çh. Asgarova**The role of family-school partnership in the development of primary school students****Summary**

This study examines the role of family-school partnership in the development of primary school students. The research highlights the importance of collaboration between families and schools in enhancing students' academic performance, social skills, and overall development. The paper reviews various strategies for effective family-school cooperation, including communication methods, involvement in educational activities, and support for students' learning processes.

Redaksiyaya daxil olub: 15.04.2025